

אירוע מוחי (CVA) - בעיות רפואיות ושיקומיות והשלכות על חיי היומיום

איתן רווה, פיזיותרפיסט, BPT, M.OccH, אחראי תחום פיזיותרפיה, כמיטק

אירוע מוחי הוא אחד מגורמי התחלואה העיקריים כיום בעולם ובישראל, ונחשב הגורם הראשי למצבי נכות בגיל המבוגר. ההשלכות של אירוע מוחי הן רבות, ובמאמר זה נסקור מספר מצבים רפואיים שכיחים העלולים להיווצר לאחר אירוע מוחי, וחלק מהפתרונות הרפואיים הקיימים. חשוב לציין, כי המאמר אינו בא להחליף פניה לרופא או טיפול רפואי, אלא רק לתת מידע כללי.

מה זה אירוע מוחי?

אירוע מוחי (באנגלית: Cerebro-Vascular Accident - CVA או Stroke) נוצר בדרך כלל כתוצאה מחסימה (אוטם) של זרימת הדם בכלי הדם במוח למשך זמן מסוים (Ischemic Stroke), כשעקב כך נוצרת הפרעה לפעילות המוחית התקינה של האדם. הגורמים האפשריים ליצירת מצב זה הם רבים, אך ניתן למנות את השכיחים שבהם: יתר לחץ דם, טרשת עורקים (Atherosclerosis), סוכרת ומחלות כלי דם. חשוב לציין כי להרגלי בריאות שליליים כמו עישון ותזונה לקויה יש השפעה רבה על שכיחות אירוע מוחי. כ-15,000 מקרי אירוע מוחי מדווחים מדי שנה בארץ, והנכות בעקבות אירוע מוחי יכולה להיות קשה וממושכת.

מצבים רפואיים

התוצאות של אירוע מוחי הן רבות ומגוונות, ומשתנות מאדם לאדם בהתאם למיקום האוטם במוח ולגודלו. גם גיל האדם משפיע כמובן על רמת הנכות, וחשוב לציין כי הגילאים הנפגעים כיום מאירוע מוחי נמוכים משמעותית מאשר בדור הקודם. אדם לאחר אירוע מוחי יכול ללקות ביכולת הגופנית, השכלית, הנפשית והקוגניטיבית שלו ברמות חומרה שונות. יש צורך בתקופת שיקום לאחר אירוע מוחי, שבה נעזר המטופל ברופא, פיזיותרפיסטים, מרפאים בעיסוק, ועוד אנשי מקצוע בתחום השיקום כדי לסייע בתהליך ההחלמה והחזרה לחיים. במאמר זה נתייחס רק לשני מצבים גופניים שכיחים, ונדבר על הטיפול השיקומי הקיים כיום – שיתוק של פלג גוף (Hemiparesis) וצניחה של כף הרגל (Drop Foot).

שיתוק של פלג גוף (Hemiparesis)

אוטם מוחי משפיע על המערכת המוטורית והתנועתית של הגוף, ויכול לגרום לשיתוק של צד גוף – ימני או שמאלי – בהתאם למיקום האוטם במוח. שיתוק כזה יכול לגרום לחולשה או איבוד יכולת התנועה ביד ו/או ברגל באותו צד, וכמובן להגביל מאד את יכולת ההליכה והתפקוד. הטיפול השיקומי כולל טיפול מנואלי לשמירה על טווח התנועה ביד ו/או ברגל החלשה, וניסיון לעידוד תנועה אקטיבית של הגפה הפגועה. חלק חשוב מהטיפול הוא לתרגל עם המטופל תפקוד שלם - פונקציונאלי – כמו אכילה, שתיה, הליכה, קימה לעמידה, ועוד. החשיבות של טיפול פונקציונאלי כפולה: המטופל מתרגל את הגוף בפעולה אמיתית ושלמה, ולא בחלקי תנועה בלבד, וכך המוח מושפע בהתאמה מהביצוע של פעולה תפקודית,

ומאפשר ליצור קשרים חדשים בין איזורי המוח שנפגעו (Brain Plasticity). כדי לתרגל גפה פגועה באופן אקטיבי, ניתן כיום להיעזר בגירוי עצבי תפקודי ע"י טכנולוגיות מתקדמות (Functional Electric Stimulation – FES) המפעילות את הגפה לתרגול תפקודים כמו הושטת יד לפה, אחיזה של חפצים, קימה לעמידה ועוד. טיפול בגירוי חשמלי תפקודי מאפשר תרגול של הפונקציה הרצויה ע"י אלקטרודות המונחות על השרירים שאינם פעילים כדי לתת להם אפשרות לבצע את הפעולה. כיום כבר קיימת מערכת קלה לתפעול המאפשרת טיפול בגירוי חשמלי תפקודי במסגרת מרכז שיקומי או במסגרת ביתית, עם תכניות מובנות לפי תפקודים ספציפיים. פרטים נוספים על המערכת – Stiwell Med4 של חברת Otto Bock ניתן למצוא בקישורים הבאים:

<http://www.chemitec.co.il/content/view/18>

http://www.ottobock.com/cps/rde/xchg/ob_com_en/hs.xsl/4764.html

צניחה של כף הרגל (Drop Foot)

לאחר אירוע מוחי, תיתכן פגיעה בתאי העצב במוח האחראים על הפעלת שרירי כף הרגל בהליכה. התוצאה היא צניחה של כף הרגל (Drop Foot) וגרירה של כל הרגל בהליכה עקב קושי או חוסר אפשרות ליישר את הקרסול במהלך הצעד. הפתרונות השיקומיים הם סד תומך לרגל המונח בתוך הנעל ומונע את צניחת כף הרגל בהליכה - Ankle Foot Orthosis- AFO. הטכנולוגיה הקיימת כיום מאפשרת ייצור סד כזה מחומרים מתקדמים של סיבי פחם (Carbon Fibers) עם אפשרות לחקות את תבנית ההליכה באופן כמעט מושלם. תכונת החומר קל המשקל והמבנה המיוחד של סד כזה מאפשרים גמישות בהליכה אך יציבות טובה בתמיכת כף הרגל המשותקת. הסד, מתוצרת חברת Otto Bock, נקרא Walk On, ניתן ללבישה בקלות, והוא מותאם לפי מידת הנעל בגדלים שונים. פרטים נוספים ניתן למצוא בקישורים:

<http://www.chemitec.co.il/content/view/119>

http://www.ottobockus.com/products/shelf_orthotics/lower_extremity_28u11.asp

Functional Electric Stimulation – FES

פתרון יעיל נוסף לבעיה של צניחת כף הרגל הרגל (Drop Foot) מגיע מתחום הגירוי העצבי התפקודי (Functional Electric Stimulation – FES). ע"י זוג אלקטרודות פשוטות הנצמדות לשוק, ומכשיר נייד המולבש על החגורה, ניתן לכוונן גירוי חשמלי לשרירי כף הרגל בתזמון מוגדר שיאפשר הפעלה אקטיבית של השרירים המיישרים של כף הרגל למניעת הצניחה של כף הרגל בהליכה. השימוש במכשיר כזה – Drop Foot Stimulator - נפוץ בעולם בארצות כמו בריטניה ועוד, ואנשים רבים נעזרים בו כדי לאפשר תבנית הליכה נורמלית ללא צורך בשימוש בסד. הגירוי החשמלי אינו מכאיב, והוא הופך במהרה לחלק אינטגרלי מתבנית ההליכה. מכשיר נייד וקל לתפעול כזה הוא MicroStim, מתוצרת חברת Med-El, גרמניה. פרטים נוספים ב:

http://www.chemitec.co.il/component/page.shop.product_details/flypage,shop.flypage/product_id,374/category_id,e2919f511c25d31d8e944bea29974d9b/category_parent_id,7/limitstart,0/option.com_phpshop/Itemid